Бр. 115. У Новом Саду, у суботу 26. маја (8. јуна) 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

Лист српске народне радикалне странке. Издање „Рада“ дион. друштва у Руми.

Три метка противу Тисе.

Јуче је у угарском сабору било призора, којима нема равних. Не толико због тога, што је посланик Јулије Ковач пуцао из револвера на Тису. Значајно је оно, што је било пре тога, па и после тога, значајно у највећој мери.

* * *

Као што је познато, Тиса је био наредио, да се у среду после подне не пусте посланици опозиције у саборницу, које је он искључио. Но посланици су дошли у гомили, одгурнули полицију у страну, разбили врата и ушли у саборницу. Прва седница после тога била је јуче у петак. Опозициони посланици договорише се, да у петак ујутру покушају и опет ма на који начин ући у сабор. Било их је преко стотине, када се у петак после 9 сати кренуше. И сами су се изненадили, када су стигли пред саборницу, полиција их је пропустила. Око саборске зграде била је војска, пешаци и коњаници, била полиција и жандари. Посланике из опозиције пратио је силан свет, када су пошли из каване у сабор и викали су им: Живели! Доле Тиса!

Наскоро затим стигао је Тиса са женом на колима, а за њима су ишла друга кола, на којима је била полиција. А полиција је била дуж целог његовог пута, па га је дочекала и пред саборницом. Кад је Тиса ушао пре седнице у председничку собу, четрдесет полиција са сабљама и револверима стајали су пред вратима. Бојао се он а бојала се и влада, да ће посланици из опозиције упасти револверима у његову собу и судити му. И Тиса и влада и сви њихови осетили су, да су тако што учинили, што не може олако проћи. Зато су довукли ону силну војску у Будимпешту, и зато је још непрестано довлаче.

Саборска дворана била је празна, када је опозиција ушла унутра. Напред је ишао Јуст, Апоњи, Зичи, Кароњи. Са малим изузетком били су сви опозициони посланици тамо; нису дошли само болесни.

Прошло је 10 сати и требала је да отпочне седница, али не долази ни влада ни њезина странка; него улази полицијски комесар Павлик са 120 наоружаних полиција. Замолио је посланике, које је искључио Тиса да напусте саборску зграду, иначе их мора силом уклонити. — Тако су нам наложили.

На то је рекао Јуст: Што су вам наложили није законито. Ми ту незаконитост не признајемо и повиноваћемо се само сили.

Тада је полицијски комесар метнуо руку Јусту на раме, у знак силе, и Јуст је изашао напоље. Други искључени посланици изишли су за њим. Опозиција је била закључила, да се не рва више са полицијом, него да се уклони чим се употреби ма и најблажија сила. Уклоњена су 42 посланика опозиције а остало их је још 64. Они су други остали и решили да протестују.

* * *

Док је оружана полиција гонила посланике опозиције из саборнице, жена саборског председника Тисе била је на галерији са својом другарицом и церекала се.

На то се окрене њој посланик Смречањи и узвикну гласно: — Ово није смешно. Госпође не би требале да се смеју, кад се овако што догађа! На то су се разбеснили други посланици и узвикнуше: — Њен муж чини оваке покоре, а она дошла да се смеје. То је недостојно једне госпође!

Грофица Тиса поцрвене, престаде се смејати и повукла је своју столицу мало натраг.

* * *

Одмах после овога уђоше владини посланици у саборницу, а за њима и Тиса, окружен својом гардом.

Чим је сео на председничку столицу, устаде опозициони посланик Лехел Хедервари и својим снажним гласом подвикну Тиси из свега грла: Батанго! Лупежу! Под твојим председништвом се не саветујемо!

И други посланици осуше се на Тису: Неваљалче! Полудели ниткове! Издајицо! Насилничче! И почеше лупати ногама и подигоше такву вику, да се већ нису разабрале поједине речи.

Мунгови су запрепашћено слушали овај урнебес. Тиса је седео блед на своме месту и бележио је имена оних посланика из опозиције, који су га грдили; даде знак да је одгодио седницу и изађе из дворане. Његови за њим, а опозиција је остала на својим местима и довикивала владиним посланицима: — Ви не знате шта радите, кад доводите полицију у сабор. Ви убијате уставност! Издајници!

За мало и опет улази полиција у саборницу, окружује посланике, и комесар Павлик чита са једне листе имена посланика, које је Тиса избацио из сабора Свега сад 31. Посланик Бакоњи је питао: — Хоћу да знам зашто ме гоне одавде? Комесар рече: — Ја то не знам, ја морам да извршим налог. Он опет метну руку на искључене посланике, и они се по договору удалише.

Кад су се удалили уђе и опет владина странка, уђе и Тиса и отпочне седница.

* * *

Тек што је Тиса изјавио да отвара седницу и почео да говори, кроз леву новинарску ложу испаде посланик Јулије Ковач напред. Прескочио је ограду ложе и узвикну: — Има овде још један опозициони посланик. Подиже руку у вис, у којој је држао револвер и испалио против Тисе.

Све беше побледило и занемило. Тада загрме револвер и по други пут. И тај није погодио. Ковач испали револвер и по трећи пут. Тиса је још увек седео на свом месту, блед као самртник, није се ни макао.

У тај мах дошли су посланици владине странке к себи од ужаса. Навалише на Ковача, но он испали револвер и они устукнуше. Тада је Ковач наперио револвер против себе, испалио га у своје чело и сруши се тешко рањен на земљу. Није се ни макао. Из чела му је лопала крв У тај мах неко из опозиције, који је заостао у сабору довикну Тиси: — Ти си га убио!

* * *

И сад је наступило нешто, чему равног нема. Нешто, што је тако срамно и страховито, да је тешко и исписати. Неколико посланика владине странке Ђула Пекари, Кубињи, Шандор Нађ и други, навалише на Ковача, који је лежао крвав и непомичан. Газили су га, ритали су се на њега и били га песницама. Они који су гледали ово нечувено дивљаштво, гледали су крв у жилама. — Новинари нису могли да се уздрже, него подвикнуше подивљалим посланицима: — Што га дирате? Зар не видите да се убио? Но газили су по Ковачу и даље. А владин посланик Шандор Нађ викао је: Треба га растргнути, па да је сто пута мртав.

Једва се смирише. Дођоше лечници и наредише, да се Ковач унесе у лечничку собу. Тамо су се уверили, да је непомичан, да му се било једва осећа и да му је рана врло тешка. Оданде су га однели у Херцлов санаторијум. Лечнички извештаји веле, да ипак може остати у животу. Разуме се, да је његово стање погоршано, што су га онако тешко рањеног још изгазили.

Јулије Ковач је јуче по подне дошао мало к себи и тражио да говори са Јустом. Кад је Јуст дошао, нису дозволили детективи да уђе у собу код Ковача, јер су изјавили, да је Ковач — затворен.

* * *

Када су се некоји посланици владине странке нагрували тешко рањеног човека, који није могао ни да се макне, онда су насрнули на леву новинарску ложу, кроз коју је Ковач ушао у саборницу. Почеше да грде новинаре, како су они пропустили Ковача, како су они његови јатаци, и почеше да гурају новинаре. Ови су изашли из саборнице, али су позвали на двобој посланике који су вређали, а ти су се посланици после извинили да су били раздражени и молили су за опроштење.

* * *

Шта је чинио Тиса за време док је на њега пуцао Ковач, о том се разно говори. „Мађарорсаг“ пише, да је Тиса, док се разлегао пуцањ из револвера клатио се на свом месту као да је погођен, и тек кад је Ковач био на земљи, паде у столицу блед као смрт.

До сад се још није поуздано утврдало, ко је избацио пети метак. Три метка је избацио Ковач према Тиси. Полиција је утврдила, да је један центиметар више пуцао, погодио би Тису. Четврти метак избацио је Ковач себи у чело. Његов је револвер имао само пет метака, а још је у њему једна кугла остала. Откуд је пети метак пао? Држе, да је неко морао тај метак избацити против Ковача.

Јуче по подне су опет опозициони посланици ушли у сабор, и Тиса је и опет наредио полицији, да изведе искључене посланике напоље. Сад их већ има 73... Полиција изазива све већма. Када су јуче ујутру враћали се искључени посланици из сабора и ишли у оближњу кавану, напала их је полиција, која је била на коњима и мало није неке прегазила. Некоји посланици су сели у автомобил и отишли на полицију, да се туже.

* * *

У Будимпешти је велика жалост за Ковачем. Он није хтео да убије само Тису, он је хтео и сам да погине, да покаже, како не треба жалити ни свој живот, кад се тиче слободе. Огорчење је све јаче против нечувеног беса и насиља.

* * *

Опозициони посланици издали су проглас на народ. У том прогласу износе опозициони посланици сва насиља и незаконитости, што их је починила влада и саборски председник Тиса.

Доказују да у саборски пословник нису смели дирати; код нас је пословник важнији но другде, јер код нас је такав изборни закон, да могу посланици ући у сабор митом и насиљем. Није имао председник сабора ни права да доводи полицију у сабор против посланика. Даље доказује проглас, да је Тиса протурио у сабор војену реформу, тако, да ни владина странка није знала о чему је реч.

Посланици опозиције изјављују, да не признају законе, који су донесени незаконито. Изјављују, да се нико не мора там законима покоравати. Закон се може донети само на законит начин. Од повреде закона не може да поникне ни право ни обвеза.

Посланици се обраћају на све држављане, да се пробуде, да подигне протест против насиља и да у своме гњеву са пуно моралне снаге спречи онај незаконити подхват, који хоће отаџбину да доведе у ропство.

* * *

У јучерању саборску седницу дошао је и гроф Пејачевић са некојим посланицима Хрватске и Славоније, да помогну Тису.

Мађарска посланици опозиције били су врло огорчени. Владини посланици из Хрватске и Славоније врло добро знају да су им ова влада и другови њени донели комесаријат, а да их је ова опозиција бранила. И они су се искупили да руше баш ту опозицију и да пољубе целате њихове отаџбине у руку.

Красни људи!

У одбрану српске народне црквене автономије.

Пишу нам из Сечуја: Прошле недеље одржали смо ванредну црквену скупштину, у којој је решено, да се и наша црквена општина придружи протесту новосадске српске православне црквене општине против синодалног штатута.

*

До сада је против синодског штатута протестовао велики митрополијски народни збор у Новом Саду, народни зборови у Вел. Кикинди, Перлезу, Куману, Будимпешти, Бану (Барања), Бачком Петровом Селу и Темишвару, архидијецезална и вршачка епарх. скупштина, клуб срп. радикалне организације у Будимпешти и 170 црквених општина. У архидијецези су протестовале 42, у вршачкој епархији 47, у бачкој 38, у темишварској 26, у будимској 9, у пакрачкој 4 и у горњокарловачкој епархији 4 општине.

Допис.

Даљ. (Аренда патријарашке земље. Оправка цркве.) Патријарх би требао да буде наш заштитник, али на жалост није. Он није одржао своју задату реч Саборском Одбору. При избору патријарха обећао је и сабору, да ће народ задовољити са земљом под оним уветима, како је то Саборски Одбор пронашао. Али то је било до првог исхода аренде. Сада пак даје исту земљу дотичним арендаторима али за 80 круна по јутру на годину, а била је по 26 круна и то су нова јутра, дакле који може узети по таку високу цену? Боље да је људима казао, да је никако не да, јер та земља нема ни близу толику вредност што они иште. Да, али има патријарх једног Мађара у близини некога Семзу који му отвара цену! Не знамо, јесу ли у договору?

Патријарх је обећао, да ће за оправак цркве дати материјал и мајсторе, само да му поштено плати прорачун. То је пред црквеним одбором у два пута обећао. Ми смо му тражено послали, али решење никада да дође Ваљда нећемо на јесен почети оправљати цркву? Да, али пречи је синодални штатут у живот увести, него бригу водити о даљској цркви! Патријарх је осечкој штедионици дао 360 јутара земље у аренду на шпекулацију. Зар не би било преče, да је народ уживао и да се са те земље хлебом храни? Да, али у питању је Шандор Поповић и његов шпекулански посао, који он по Даљу обавља а по савету дворскога управитеља Станковића и општинскога биљежника Хајденека, који пашује по Даљу као да је у Турској. Па докле овако да да нас лед бије са свију страна, и оданде, одакле не би требало, а то је бар код српскога патријарха могло да изостане.

Самосталски обешењаклук.

У Рајићу још зимус донела је скупштина на предлог одборника Јове Велисављевића и председника радикалне организације једногласан закључак, да се протестира против синодалног штатута. Тад је намет поп Алојз Подунавац — наше ругло говорио, да то не треба. И он је са својим рођацима у административном одбору овај закључак оборио, што ми нисмо ни знали. На други дан Духова у држаној скупштини устане Ђуро Цветковић подрепаш поп Алојзијев, и поче нешто да сриче из једне цедуље, коју му узе перовођа и прочита предлог, да се протестира против статута. На то скочи Јово и рече, да је већ било о том закључка и то на његов предлог. На то поп Алојз поче извијати, како је тај предлог самосталска конзисторија срушила, подиже се граја и добацивало се њему и његовим подрепашима свега што не би ни пас с маслом изјео. И сада поново изгласасемо предлог Јове Велисављевића. У „Србобрану“ је о том било говора, али лажљиво, а овако је као што ми пишемо. Поп Алојз је хтјео, да се гради као борац за народна права, мислећи да смо ми „троroге“ који ништа не видимо. Иш не праши, подрепашка тевабијо и калуђерски таволизу поп Алојзије! И ми коња за трку имамо.

Ужасна експлозија.

У Бечком Новом Месту експлодирало је 200 хиљада килограма барута. Погинуло је 30 војника, а рањено преко 100 особа. Штета износи милијон круна. Једном капетану искинуте су обе руке. Звук експлозије чуо се у Бечу и у западној Угарској. Потрес је био силан, па је опште мишљење било, да се догодио земљотрес. Експлозија је настала, кад је један сандук барута метнут на аутомобил. Кад се распрснуо тај сандук, експлодирали су и магазини. Аутомобил јо сав смрвљен, а шофер је нађен мртав под рушевинама. Погинула је цела војничка стража у магазину, а на оближњем војничком вежбалишту погинуо је један капетан, један својевољац и 20. војника. На суседном летилишту разрушене су све шупе за крилатице.

Читуља.

У Митровици је преминула добра Српкиња *Јелисавета Црнобарић*, свештеничка удовица, у 77. години живота свог. Сахрањена је уз многобројно саучешће грађанства. Покојницу оплакују син Душан Црнобарић, кћи Зорица Трумић рођ. Црнобарић, учитељица у Митровици и многобројна родбина. Лака јој била земља и вјечнаја памјат!

Штета од поплаве у Банату.

По званичним извештајима починила је поплава у крашовскосеверинској жупанији штету од 8 милијона 609 хиљада и 120 круна, а кад се томе дода штета аустроугарских државних железница, онда целокупна штета износи 10 милијона круна. Највећу штету претрпео је Лугош: 3 милијона 289 хиљада и 450 круна, од које своте отпада на саму варош 704 хиљаде, а на грађане 2 милијона 585 хиљада и 450 круна. У оравичком срезу износи штета 135 хиљада круна, у новомолдавском (где има и Срба) 151 хиљада круна. Досада је скупљено прилога као помоћ пострадалим тек 26 хиљада 271 круна. Процена штете у тамишкој и торонталској жупанији још није извршена Међутим сву штету требала би да надокнади држава, јер она је дозволила, да се посеку шуме на Рећевату, па се због тога сва вода највећом брзином сјурила у долине и поплавила.

Кратке вести.

— У вароши Скала Нова Турци су искасапили многе Хришћане.

— У Лугошу је непозната особа ноћу пуцала на домобранског поручника Верета, али није га ранила. Нападач је утекао.

— У селу Михајлене (Румунија) умр'о је Костаћи Стурца у 150. години живота свог.

Брзојави „Застави“.

Стигли 8. јуна.

Догађаји у Будимпешти

Будимпешта. Посланик Јулије Ковач провео је ноћ доста добро. Ако не наступе какви замршаји, биће спасен.

Будимпешта. Простор пред саборницом војнички поседнут. Опозициони посланици скупили су се у кафани и заједнички, на челу са Јустом и Апоњијем, дошли у саборницу. С њима су и оба грофа Карољија. Посланике је пратила силна светина кличући им: Живели! Посланици и новинари пуштени у саборницу без сметње. Посланици су отишли у седничку дворницу. С њима је и Андрија Рат, чије је време искчучења протекло. У сабору је полиција. *Пред собом председника Тисе стоји 40 полицаја.* (Да чудна јунака! Ради човек за народ, а полиција га чува од народне љубави!)

Будимпешта. Краљ је послао Тиси брзојав, у коме изјављује своје жаљење, поводом атентата и радује се, што га је Свемогући заштитио.

Будимпешта. Искључени посланици остали су у саборском ходнику. Кад је Тиса отворио седницу, настала је ужасна граја: звиждање, вика и ударање по столовима. Чули су се узвици: Напоље с Тисом! Опозиционари дигоше песнице, мунгови пљескају. Опозиција виче: Овде се неће расправљати! Хок и оба грофа Карољија прете Тиси песницама.

Будимпешта. Полицајни инспектор Павлик са 120 полицаја улази у салу и позива **69 искључених** посланика да се удаље. Пошто нису хтели, употребљена је сила. Чули су се погрдни узвици против Тисе. Неки вичу: Данас је крунидбени дан. Је ли то краљу у почаст? И неискључени су изишли из саборнице певајући Кошутову песму. Отишли су у Хотел Полонију. Тиса позива да се пређе на дневни ред. Опет ужасна граја. Тиса наслоњен на столицу посматра Хока, који је полетео на председничку трибину, али су га другови задржали. Чују се узвици: Нитковлук! Срамота! Мунгови окружили Тису, који је после 5 минута суспендовао седницу. Кад је пошао из сале, опозиција му добацује највеће увреде.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Трговина.

Са житне пијаце у Б-Пешти.

Млинови су се уздржавали од куповања. У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 23·70—24·40, банатска К 23·65 до 24 20, бачка К 23 65 до 24·40, раж К 21·30—21 60, јечам за пићу К 20·60 21 10, зоб К 21·70 до 23 —, кукуруз К 17·75 17 95. У трговини на рок прављени су оваки закључци: пшеница за октобар К 23 —, раж за октобар К 19·06, зоб за октобар К 18·46, кукуруз за јули К 17·62, за август К 17·78. Довезено је у Будимпешту: 55.990 ц пшенице, 3560 ц. ражи, 109 ц. јечма, 12.466 ц. соби 49.949 ц кукуруза и 3245 ц. брашна, а извезено је 6278 ц. пшенице 1647 центи ражи, 2060 ц. зоби, 37.414 центи кукуруза, 32.294 ц. брашна и 4218 ц. мекиња.

СВОЈУ ПЕКАРНИЦУ

која постоји у Турској Кањижи, због селидбе рад сам ПРОДАТИ. — Ко имаде вољу купити нека се обрати мени: 869 1—2

ТОДОР ЈОВИЧИН, фурунџија
Török Kanizsa torontal v. m.

ЗА СВОЈУ КРОЈАЧКУ РАДЊУ
потребујем
2 МЛАЂА ПОМОЋНИКА
за мали посао, који ји у радњу ступити могу ОДМАХ. Место стално, плата према способности. 866 1—5
РАДИВОЈ ГАЛЕТИЋ,
кројач, у ИРИГУ.

2 ЖДРЕПЦА
оба паровита и једнака, доратасте длаке, 4 године стари 174 см. високи потпуно здрави
ПРОДАЈУ СЕ
под гаранцијом. За атресу упитати администрацију овога листа.
851 2—3

СВОЈУ КУЋУ
у којој постоји бирцув са неограниченом дозволом за точења пића. Продајем из слободне руке. *Земун.* 837 3-3
СОФИЈА ШАЈНОВИЋ.

КРЕЧА.
Препоручујем одличног беочинског креча, који могу у свакој количини по умереној цени испоручивати.
Коста Поповић,
856 2—3 *Беочин* (Срем.)

Потреоујем 3 папучарска
раденика.
Плаћам од пара за високе 56 потура а за сниске 50 пот. са готовим штиклама. У посао могу ступити одмах.
Јован Капларска
864 2—3 Бачсентомаш.

Најбољи Српски производ!
Прво опробај па онда говори!
па ћеш се уверити да је 356 6—
ГУСЛАРЕВ КРЕМ
за обућу најбољи.
Разашиље Г г. трговцима и препродавцима поштански пакет од 7 dtr за 11. — круна franco на пробу даље нудимо своје остале производе. Негер крем, кућевна, шарена и жута Сапуна, Воштаних, Стеаринских и подрумских свећа, соде и киселине.
I-ва Вел. Бечкеречка творница сапуна и свећа
ВЕЛИКИ БЕЧКЕРЕК

Електрична штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.